

Республика кунне хатәрленнә май

Района тивәслә шайра кәтартасси – кашнин ёсә

Җапла пәтәмлетү турәм әпә иртнә тунти кун, февралән 4-мәшәнен, район администрацийән пусләхәпә Ю. Иванов-па, унән сумәпә тата район администрацийән капиталла строителство, архитектура тата пурәнмалли сурт-йәрпә коммуналла хушаләх управленийән пусләхәпә В. Никитин-

кәна сителәксәр, пурнәсламалли тата алә ситмен ёсәпә пайтах. Питәрмәпәр, вәсенә пәр сын вайәпә пурнәса кәртәймән. Апла пулсан таван ял илемәшән, хамәр сурт хәтләхәшән пәрлә кар! тамалла: ваттисем «халәх сурсан күлә пулат» тени кунта тәп вырән-та.

ламаллипе паллаштарнә май Юрий Александрович.

Мән туни тата мән тумалла тенерен. Муркаш ял тарәхә пәлтәр район центрне тирпей-илем кәртмә 570 пин тенкә ячә. Җак уқса урамсене тирпейлемә, электричество сүтипе тивәстәрмә, картасем юса-са тәма, урам хушшине чечкәсем лартса пәкса тәма кайрә. Кунсәр пусле ял тарәхә Муркашра 1 миллион та 200 пин тенкәләр тротуарсене тәпрен юсарә. Н. Никитин хушәшәпә кәсал райцентра хәт кәртәссипе чылай ытларах ёс пурнәслама тивет. Гагарин урамәпә җамрәк техниксен станцине сити икә енпә те тротуарсене,

автосул хәррипе бордюрсем хумалла, бордюрсене Октябрә 50 сул урамра сәнетмәллә те пәр вәхәтрах кунти сула юсамалла. Чапаев урамәпә те сәт завочә тара икә енпә тротуарсене пулмалла тата сул хәррипе бордюрсем хумалла. Ял урамәсенчә кивелнә йәмрасене касса тирпей-илем кәртәссипә тәп вырәнә тухмалла.

Ял урамәсенчә асфальт сулсене сарассипә, шыв пәрәхәсене кусарассипә, тәкәрләксене сарассипә те ёслә сәнүсем пәрре мар пулчәс.

Анатолий БЕЛОВ.
Автор сән үкерчәкәсем.

Район пусләхәсен татса памалли йитүсем чылай. Вәсем ял җыннисем пәрлә пулсан җәс камалла пурнәсла-ланәс, кашнинәненх усалла пулчәс.

па, асәннә управленийән тәп специалистәпә Н. Звонковпа тата Муркаш ял тарәхән пусләхәпә Н. Никитинпа пәрлә Муркаш салине Республика кунне хатәрлессипә ирттернә ёслә сул сүрәв хысҗән.

Республика кунне Муркашра ирттерессипә аңсәртран йәтән-са аннә пулам мар. Республи-ка ертүссем йышәнчәс пулсан, тивәслә эфир сакна. Апла пулсан кәтнә кун ситсен пит хәрәтәссипә те халә хамәр алә-ра кәна. Җак әвәтлә куна пирән Муркашра кәна мар, районәпәх хатәрленмәллә. Хамәра тивәслә кәтартма пултарсан, малашләр утамсене те унтан никәсләнәс. Сакна вырәнсенчи ял тарәхәсен пуслә-хәсем тәрәс хак парасса ша-натәп.

Муркаш ял тарәхә райцент-ра хәт кәртәссипә Президент Указәченәх чылай ёсләрә. Анчәх ял тарәхән пусләхә Н. Никитин калашлә, мән туни

Маларах асәннә пусләхәсен-чен таракан комисси Муркаш-шән кашни кәтәснәх кәрсә тухрә, ял җыннисемпә тәл пулчә, тумалли ёсәнен планә-сенә хатәрләрә, район пуслә-хә вырәнә тивәслә хушу-сем пачә. Җапла суралчә кирпәч завочә енчән Муркаша пырса кәнә чух Парковай ура-ма каякан сул хәрринчә сумәр хысҗәнхи кәмпәсем пек үссә ларнә гаражсепмә нүхрәпсе-не гараж кооперативне пәрлештәрсе йәркә тәвас тәлләв. Кунта пурәнәкансем те аңа хирәс пулмасса шанас килет.

– Пурнәс пәр вырәнә тә-масть. Унән аталанәвәпә тан пырас тәсен пирән пәр вырән-та тәма юрамасть. Аталану сүләпә пырса тирпейләхә мала кәлармалла паян. Җакна пурнәс йитәтә, – терә район центрәнчә Республика кунне хатәрленсә мәннә ёсәпә туса ирттернәпә тата мән пурнәс-

Гаражсем, нүхрәсем – пусләхәтәшәсем...

Райцентри сакнашкәл үкерчәк кама чыс күрәт-ши?.. Ку йитү Республика кунәченәх пымасса шансах тарат-пәр.

«Вәрентү» наци проекчә

Пәлү парасси сәнә шая сәкленет

Халыкы вәхәтра шул-сәнчә ачасене тарән та сирәп пәлү парассипә са-хал мар ёсәпә туса ирттер-рәсчә. «Вәрентү» наци проекчә те унпәх сыхәннә. Җавна май вәрентү ёснә-хәлне сәнәтсә пырассипә районта туса ирттерек-кән ёсәпә пирки эфир рай-он администрацийән вәрентү, сәмрәксен поли-тики тата физкультурә-па спорт пайән пусләхә Леонид Иванович МОЧА-ЛОВА каласа пама йитрә-мар.

– Иртнә сул района вәрентү ёснә-хәлне модер-низацилессин комплексла проектне пурнәса кәртәссип-не сәк еңсепмә туса пытә-мәр: пәтәмәшлә пәлү паракан учительсене ёсшән тәлләссин системин сәнә формине пурнәса кәртәссип-не, шулсене вәсенчи ачасен хи-сәпне кура финансассипә, па-халәх шайне регионсем тар-рәх шута илессипә, вәрентү уч-режденийсене хисәпне хуш-са пырассипә, вәрентү ёснә ертсә пырассипә обществән-носа хушәнтәрмә ытларах майсем туса парассипә.

2007 сулхи сентябрән 1-мәшәнен тытәнса районти пур вәрентү учрежденийсеме те ёс уқсине тәлләмәлли сәнә система сине кусләрәс. Район администрацийән пусләхән 2007 сулхи сентябрән 28-мәшәнчә 445 № йышәнәвәпә киләшүллән вара районти педагогсене тата вәрентү ёсә-хәлән учрежденийсене ертүссипә ёсшән тәлләмәлли тата хавхалантармалли сәнә йәркәсенә сирәпләтнә. Вәрентү учрежденийсене

ёсчәненсәпә ёс уқси тәлләме каякан пәтәм хисәпне учи-тельсене тәлләме каякан ви-сә 50 процентпа танлашәтә. Уй-ахри вәтам ёс уқси 5463 тен-кәпә танлашәтә. Вәл вара 2006 султа 2771 тенкә пул-нәччә. 2007 сулхи сентябрән 1-мәшәнен тытәнса Муркаш лицейәнчә ёс уқси тәлләмәлли сәнә системәпа тулли уса курма тытәнчәс.

Чылай маларах пәтәмәшлә пәлү паракан пур шулсене те вәсенчи ачасен хисәпне кура финансассипә сине ку-сарнә. Пәтәмәшлә пәлү паракан пур учрежденийсене хи-сәпәнчән бюджет уқси-тен-ки шулсәнчи ачасен хи-сәпне кура уйәрассипә 70,6 процентпа танлашәтә. Вәрентү учрежденийсеме пурте бухгалтери тата налук учетне хайсәмәх туса пырәсчә.

2001 султан тытәнса муни-ципалитет пәрлехи патшаләх экзаменне пурнәса кәртәссипә ёсләсә пыратә. Вәрәнәкәнсене пәрлехи патшаләх экзаменне тытма суй-ласа илмәлли предметсем 11. Вәрәнәкәнсене 100 процәнчә вара пәрлехи патшаләх экзаменә шүчәпә вырәс чәлхипә математикана суй-ласа иләсчә. Пәрлехи патшаләх экзаменне 3 е ытла-рах предметпа тытнәссем 31,5 процентпа танлашәсчә.

2007 султа 9-мәшә классен-чен вәренсе тухакансен итоглә патшаләх аттестаци-ей сәнә формәпа – пәрлехи муниципаллә экзамен шүчәпә иртрә. 9 тата 11 клас-сен патшаләх аттестациейән итогәсепмә шул директорә-семпә тата вәсен вәрентүпә

воспитани енәпә ёсләкән сумәсемпә канахулсем, предмет педагогсепмә се-минарсем ирттертәмәр. Рай-онта вәрентү пахаләхән мо-ниторингнә ёсә кәртнә.

2007–2008 вәренү сүлән-чән района пәтәмәшлә пәлү паракан вәтам шулсеме 15, тәп шулсеме 12, пусләмәш шул-садсем 4. Кунсәр пу-снә 9 база шулне йәркәленә. Кусем вәсем Москакасси, Муркаш, Мән Сәнтәр, Калай-касси, Нискасси, Турай, Чу-манкасси, Юнкә тата Йүска-сси шулсәсем. Вәсенчән 3-шә ресурс центрәсем пулса тарәсчә. Вәсем Мән Сәнтәрти, Калайкассинчи тата Йүскассинчи пәтәмәшлә пәлү паракан вә-там шулсеме.

Районта вәрентү системинә 2007–2010 сулсәнчә ата-лантарса пымалли програм-мәпа киләшүллән планпа пәхән пек пәчәк комплектлә шулсене реструктуризаци-лес ёсчәпә туса пынә. Җапла вара Вәрманкассинчи пәтәмәшлә пәлү паракан тәп шултан пусләмәш шул-сад, Тивәшри пәтәмәшлә пәлү паракан вәтам шултан тәп шул туса хунә, Хорнуй-әнчи тата Сурлатринчи пуслә-мәш шул-садсене рест-руктуризацилес Муркаш шуләпә пәрлештернә.

Вәрентү учрежденийсеме-пе педагогика кадрәсен сәтә сыхәнәвнә йәркәленә. Про-филь вәрентәвәпә вәренә-кәнсән 80 процентнә, про-филь вәрентәвнә хатәрлес-сипә вәренәкәнсән 100 процән-тнә явәстарнә. Халыкы вәхәтра вәрентү процесне туса ирттермә май паракан

халыкы условисене тивәсте-рекәне шулсәнчә вәренә-кәнсән 77 процәнчә пәлү илет. Классәнчә вәтамран 15,1 ача шултанәтә.

«Вәрентү» наци проекчәпә киләшүллән вәрентү ёснә-хәлне сәнәтсә пырас тәллә-вәпә иртнә сул вәрентү учре-жденийсене сәтә сыхәнәвнә йәркәленә районта 3 шул ав-тобусә килсә ситнә. Вәсенә Җатракасси, Яралайкасси тата Оринин шулсәсене уй-әрса панә. Чуманкасси шулә микроавтобус илнә. Пәтәмәшлә сәкә 2484500 тенкәләр пулатә. Халыкы вә-хәтра районәпә шулти ача-сенә шул автобусәсепмә турттарәсчә.

Районти вәрентү учрежде-нийәсенчи физика, географи, биологи, хими кабинетсеме валли 2719148 тенкә уйәрса панә. Вәсенә Муркаш, Мос-какасси, Чуманкасси, Юнкә шулсәсем тивәсчә.

Вәрентү ёснә обществен-носа енчән ертсә пырассипә практикәлассипә ыра енсем сук мар. Җакан кирләхә Рәсәйири халыкы экономика-па социаллә аталану лару-тарәвәнчән тухса тарәтә. 21 шулта ертсә пыракан кана-шәсем, 10 шулта пәчәтә пәчәтәсен канашәсем пур. 2006 сулхи июлән 3-мәшәненчә район администрацийән пуслә-хән йышәнәвәпә район администрацийән вәрентү, сәмрәксен политики тата физкультурәпа спорт пайә сумәненчә попечительсен кана-шә йәркәленә. Муници-паллә канаш председателә пулма «Моргаушская» хә-чәп фабрики директорне Н.Г. Ванеркина сирәпләтнә.

Шкулсенчен хыпарлашсә

«Чи лайәх вәренәкән»

Юлашки сулсәнчә сәршывра «Вәрентү» наци проекчә ёсчәпә пуслани шулсән пурнәснә тәпренәх улаштарчә. Халыкы вә-хәтра шулсәнчә обществәлла организацисен ёсән тәпә пы-сәкләнса пыратә. Эфир ёсләкән-вәренәкән Орининти вәтам шулта та сәллах вәл. Ака кәсалхи вәренү сүләнчә пирән патә-мәрти Попечительсен Канашә «Султаләкри чи лайәх вәренә-кән» конкурс ирттерессипә пирки пәлтәрчә. Вәл темисә тапхә-па ирттет. Пәрремәш тапхәрә сентябрән 1-мәшәнен январән 1-мәшәччән пулчә. Унта иккәмәш чәрәкә «4», «5» палләсемпә вәсләнә вәренәкәнсем хушәнма тивәс пулчәс. Паян шулта сәк конкурсан иккәмәш тапхәрә пыратә. Ку чухнә пирән ача-сем шулта ирттерекән олимпиадәсене, тәрлә конкурссене хушәнса ытларах баллсем пухма пултаращә. Ака январән 14 – 21-мәшәсенчә шулта математикапа физика эрни иртрә. Тәрлә меропритисем пулчәс сәк эрнәләрчә. Ачасем конкурс-сене активлә хушәнчәс, интереслә стена хасәсчәсә кәларчәс, пултарулахәсемпә паләрчәс. Олимпиада сәнтәрүссипә ятра-нах асанас килет. Вәсем: А. Николаев (1 кл), К. Данилов (2 кл), Н. Корорльков (3 кл), Д. Федоровапа П. Ефремов (4 кл), А. Кур-банов (5 кл), М. Скворцов (6 кл), Р. Григорьевпа Н. Налимова (7 кл), Е. Николаев (8 кл), Т. Филиппова (9 кл), А. Сорокин (10 кл), Н. Налимова (11 кл). Хысҗән пуллә вырәс чәлхипә литера-турин эрни те ачасемшән хаваслә та усалла иртрә.

Асәннә конкурсән 3-мәш тапхәрә «Эфир сыва пурнәсшән» девизпа ирттет. Кунта ачасем тәрлә спорт вайиисене хушәнса хайсен пултарулахәне кәтартма пултаращә.

Вәренү сүләнчи чи хастар та тарәшуллә, активләхпа палә-ракан вәренәкән сәк вәренү сүләнчи юлашки шәнкәрава ха-лалланә савәнәслә линейкара шулти Попечительсен канашән ертүссинчән В. И. Вязовран парне илмә тивәсчә, «Султаләкри чи лайәх вәренәкән» ята чыс пулчә.

Т. АЛЕКСЕЕВА, директор сумә.

Шкул сүләсем манәсмащә

Нискасси шуләнчә сүлләнәх февраләтә шултан вәренсе тух-нисемпә тәл пулу ирттерәсчә. Җак ыра йәлана кәсал та ма-нәса кәлармарамәр.

Шултан вәренсә тухнисене 11-мәш класра вәренәкәнсем кәтсә илчәс. Хәнасем теннисла вылярәс. Унтан вәсенә шул пурнәсчәпә паллаштартамәр. О.О. Сапожникова вәренәкән иртнә сүлсене кус умнә кәларчә. Фотосенчән йәркәленә хә-җәтсәм вәсенә шул сүләнчә аса илмә пуләрчәс.

Уяв программине вунпәрмәшсем «Куда уходит детство...» юрапа урәсчә. Галя Софроновапа Андрей Кожевников вәренә-кәнсем шул пәтернисем хушшинчә конкурс ирттерессипә пәлтәрчәс. Вәл «Крестики» команда сәнтәрнәпә вәсләнчә.

– Шула эфир хумханса килтәмәр, – терә тав туса кунтан вәренсе тухнә Татьяна Яковлева. – Эфир пире сывра, вулама вәрентнә. Пурнәса хәнәхтарнә.

– Енер кәна сирәншән юлашки шәнкәрав янәрәнә пек туйә-натә, – терә шул директорә А.А. Калинкина. – Анчәх шул сәкәнпа вәсләнчә. Мәншән тәсен сын ёмәр тарәшшәпә вәрен-ет. Пурнәсра та сирә отличниксем пулма сунатәп. Сирәнпә эфир мухтанатпәр.

Шултан вәренсе тухнисем класс ертүссемпә те тәл пулчәс. Уяв дискотекара вәсләнчә. З.Н. Мигушова вәрентекән, шул директорән сумә П.В. Семенова тата вунпәрмәшсем чәннипәх уяв туса панашән тав сәмахәсене тивәсчәс.

Хамәр инф.

Республикара

Таварсен хакә үсмә

Чаваш Республикин Эконо-мика аталанәвән тата сугу-илү министрствити 2007 султа вак-кән сугу-илү тавакан тытәмра вай хуракан «Смак-Гурмә» ООО, «Копейка-Поволжье» ООО, «Тандер» АХО, «Ака-туй», Чаваш Республикинчи потребительсен обществин канашә, «Сладкая жизнь Н.Н.» ООО, «Элекскор» ООО, «Са-харок» ООО, «Шупашкар 2-мәш сәкәр завочә АУО, «Ро-синка» ООО организацисемпә киләшү сывра ёсләнә.

Рәсәй Правительствити пәлтәрхи чүк уйәхән 10-мәшәненчә (769 №) ятарлә йы-шәнә тунәччә. Унта федераци сүбәкчәсенчи патшаләхән ёс тавакан власчәпә вырәнти влассем пәр-пәрнәпә соци-аллә пурнәсра пәлтәрәшлә хәш-пәр апат-симәс таварә-сен хакәсене чакарас е сәв шайрах тытса пырас енәпә кил-лештерә ёсләсипә пирки кала-нәччә. Чаваш Республикин Министрсен Кабинечә иртнә сүл сәв таварсен списокне хайән 266-мәш номерлә йы-шәнәвәпә сирәпләтнәччә. Халыкы вәхәтра Җаваш Респуб-ликара тата хула округсән му-ниципалитет организацией-сем аңа кашни эрнәрәх тәрәсләсә тарәсчә.

Киләшүрә паләртнә тарәх, маларах асәннә ушкәри та-варсен йышнә Чаваш Респуб-ликнене күрсә килекән алкоголь продукцияне тәкәртнә. Паллах, вәсен пахаләхәпә хәрүшәр-ләхнә хуссем хайсен ирәкә-пә тәрәсләттернә пулсан. Кил-лешүрә таварсен списокне 2008 сулхи кәрләчән 31-мәшәччән тытса пыма паләртнәччә. Халә аңа кәсалхи сугу уйәхән 1-мәшәччән тәсасшән. Чылай организаци ертүс сәкән пәлтәрәшнә аңланатә. Аңа маларшнә те пурнәсләсә пы-расшән.